

לעילוי
נשמת

ה"ר
יוסף וולף ז"ל
ב"ר
ברוך מנדל הי"ד
ת.נ.צ.ב.ה.

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

זכרון עולם
האשה
החשובה
רוסת דקתחסת
שרת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ד מאיר דל
ת.נ.צ.ב.ה.

יו"ל ע"י ביהמ"ד לחנידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיטו

גליון מס' 383

סוכה כ"ב-כ"ח

בס"ד, ב' תשרי תשס"ז

השבוע בגליון

- היוצאים לטיול חייבים בסוכה?
- אין להפטר מקיום מצווה
- האם בית משופץ נחשב כ"חדש"?
- סוכות פלא נגד גשמים

- האם מותר לכהן לבקר בקברי צדיקים?
- קבר התנא רבי שמעון בר יוחאי
- סוכה תחת מטחי ירי
- סוכה בארצות הקור

האם מותר לכהן לבקר בקברי צדיקים?

דף כה/ב רבי עקיבא אומר מישאל ואלצפן היו מסופר במדרש (ילקוט משלי פרשה ט' ד"ה "ד"א אף ערכה"), שכאשר נכלא רבי עקיבא בבית הסוהר, הורשה תלמיד אחד, הלא הוא רבי יהושע הגרסי, להכנס בכל יום לבית האסורים ולשמש את רבו.

בערב יום טוב עסק רבי יהושע הגרסי בביתו בהכנות לקראת החג, ועל מפתן דלתו הופיע אליהו הנביא ואמר לו: **"כהן אני"**, ובאתי להגיד לך שרבי עקיבא מת בבית האסורים". מיד נפנו שניהם לבית הכלא והוציאו את מיטתו של רבי עקיבא. המדרש מוסיף, שלאחר מכן הגביה אליהו הנביא את רבי עקיבא ונטלו על כתפו לקבורה.

משנוכח רבי יהושע הגרסי בדבר, שאל את אליהו הנביא: כיצד נוטל אתה את רבי עקיבא על כתפך, והרי אמרת לי **"כהן אני"** ולכהן אסור להיטמא למת? השיב לו אליהו הנביא: **"דיידך ר' יהושע בני, חס ושלום, שאין טומאה בצדיקים ואף לא בתלמידיהם"**. על יסוד מדרש זה היו שרצו להוכיח, שמותר לכהנים להשתטח על קברי צדיקים, שהרי אמר אליהו הנביא: **"אין טומאה בצדיקים"**.

נשים נא לב, כי הסוברים כן, מבקשים לחדש בכפליים, שלא זו בלבד, שאין איסור להטמא לצדיקים, אלא שהכהן אף אינו נטמא! [כלומר, גם כהן שמותר לו להטמא, כגון, לאביו, נטמא הוא בטומאת מת, אלא שאינו עובר איסור בכך].

ובכן, ממדרש זה, טוענים הראשונים (רבינו אברהם ב"ר יצחק חותנו ורבו של הראב"ד, בספר "האשכול", חלק ב' סוף עמוד קע"ז), אין להוכיח ולהכריע הלכה, מפני שאין מוכיחים הלכה ממדרשים, אלא אם כן מבואר בגמרא שמדרשים אלו התקבלו על **"בעלי התלמוד"**.

רבי עקיבא - "מת מצווה": זאת ועוד, בעלי התוספות (בבא מציעא קיד"א ד"ה "מהו") סוברים, כי דברי אליהו הנביא לרבי יהושע הגרסי לא היו אלא כדי לדחות את שאלתו, ולמעשה אסור לכהן להטמא למת. והסיבה האמיתית בגינה לא חשש אליהו הנביא לאיסור זה ונטמא לרבי עקיבא היא משום שרבי עקיבא היה בגדר **"מת מצווה"**, שהרי היה נתון בבית הסוהר ולא היה מי שהעז לעסוק בקבורתו, שכן הוא היה אחד מעשרה הרוגי מלכות שלא הרשתה המלכות לקבורו [אכן, המדרש מספר, שהקבי"ה הפיל תרדמה על שומרי בית הסוהר, כדי שרבי יהושע הגרסי ואלהו הנביא יוכלו להוציא את מיטתו של רבי עקיבא].

להטמא לגדול בישראל המופלג בדורו: עם זאת, דעת רבי חיים הכהן, מבעלי התוספות (כתובות ק"ב), כי גדול בישראל המופלג בדורו, דינו כ"נשיא" - ראש הסנהדרין, שהכהנים רשאים להטמא לו, משום כבודו של גדול ישראל, שכך הוא מפרש את דברי הגמרא (שם): **"משמת רבי בטלה קדושה"** [ועיי"ש בתוספות שחלקו על כך]. אולם, הפוסקים מבהירים, כי אין להוכיח מכאן שמותר להטמא לקברי צדיקים, שכן, לא נאמר כך אלא בשעת הלווייתו של רבי, מפאת כבודו, אך לאחר הקבורה, אסור לכהן להטמא לקברו.

בעל ה"חכמת אדם" ("חכמת אדם", שערי צדק על הלכות התלויות בארץ) מדגיש, כי כל נידוננו הוא, אם יש איסור לכהן להטמא לצדיק, אך וודאי הוא, שגם אם מותר הדבר, נטמא הכהן! ואין כל צד שהטומאה אינה דבקה בו. כראייה לדבר הוא מציון את הנאמר בסוגייתנו, שנושאי ארונו של יוסף הצדיק שהעלוהו ממצרים - נטמאו, וכן מישאל ואלצפן שעסקו

דבר העיון

מבט קדימה

שתי מסגרות משקפיים החזיקו בידיהם, והרכיבון חליפות על חוטמם הרוטט. חלום של חמישים שנה עומד להתגשם ולהפוך למציאות.

האזנייה עמדה להפליג, איש צוות אדיב ליווה אותם אל חדר המגורים ששכרו, ולאחר ששקעו בבורסותיהם, נזכרו יחד בכל אשר עבר עליהם בעשרות השנים האחרונות.

מסיבות שונות ומשונות נגזר עליהם לחיות מרבית חייהם מנותקים מבני משפחתם. ארבעת ילדיהם היו בגילאי 8 עד 12 כאשר נאלצו להפקידם בידי הסב והסתא המסורים ולהרחיק לארץ נכר. יום רדף יום, שנה רדפה שנה, ובשנים הראשונות התעוררו בכל יום עם תקווה עזה, כי היום הזה יעשו כל שלא ידם לשוב ולפגוש בילדיהם.

השנים נקפו. המציאות סירבה להכנע לתכנוניהם, ורק לאחר עשרות שנים, בהן התייששו, מצאו עצמם מפליגים לפגישה הסטורית עם "הילדים". כן, הם ידעו, כי זה מכבר הפכו ילדיהם לסבים מאושרים, אך בפניהם נותרו "הילדים", כמו עזר הזמן מלכת.

בעוה"ם מפליגים בלב ים, נערכו בני המשפחה קדחתנית לקראת המאורע. "הסבא והסתא" שהיו עד כה סמלים נטולי גוף, עמדו להופיע בכבודם ובעצמם. אולם גדול נשכר. תקרובת כיד המלך. חוברת ובה תרשים של שושלת המשפחה הופקה ביד אומן. צלמים לא היה צורך להזמין, הם התקבצו מאליהם להנציח את הרגע המיוחד. **הפגישה** היתה באמת מיוחדת.

בליל קולות ודמויות הציפו אותם עם רדתם אל החוף. האם עיניהם חוזות את אשר הן חוותו?! הם עמדו כפופים ממשא השנים והביטו זה בזה, היינו כחולמים.

הנה, בנם הקטן. פניו חרושי הקמטים לא טשטשו את תווי הפנים שנחקקו בזכרונם. האף נשמת קמעה, האזניים התדלדלו מעט, העפעפיים התרופפו, אך המבט והדיבור. אי אפשר לטעות. לצידו עמד בנם הגדול, סבא של ממש, אי אפשר להכיר, אך ההליכה לא השתנתה. ימין, תנועה

עילוי נשמות

מרת **אלישבע בוכינגר** ע"ה
ב"ר בנימין ז"ל
נלב"ע ו' תשרי תשס"ו
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצחה ע"י בנה ידידו ר' שמואל
בוכינגר ומשפי שיחיו-שטרסבורג

עילוי נשמות

הר"ר **שמואל שמעלקא וסרמן** ז"ל
ב"ר יחיאל ז"ל נלב"ע ז' תשרי תשל"ז
ומרת **חיה העניא וסרמן** ע"ה
ב"ר מנחם מאנעס ז"ל נלב"ע כ"ד אלול תשס"א
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצחו ע"י ידידו הר"ר **יעקב וינרוט** ומשפי שיחיו - רמת גן

עילוי נשמות

הבחור **ליאור בנימין ורדי** ז"ל
בן הר"ר ידידיה יבדלחט"א
נלב"ע ערב ראש השנה תשנ"ב
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י בני המשפחה שיחיו

בקבורת נדב ואביהוא, נטמאו בטומאת מת ומפני כך לא יכלו להקריב את קרבן הפסח, "ומי לנו גדול מהם, אפילו הכי מטמאים!" למעשה, הלכה ברורה היא, שכהנים אינם רשאים להטמא לקברי צדיקים, כפי שכתב רבי ישראל משקלוב זצ"ל, בספר "פאת השולחן" (סימן ב' סעיף י"ח), כי "יש למנוע מנהג איזה בני אדם כהנים שהולכים על קבר צדיקים התנאים ואמוראים, באומרם שקברי הצדיקים אינם מטמאים, וטעות הוא בידם".

קבר התנא רבי שמעון בר יוחאי: אמנם, יש כהנים הנוהגים להשתטח במירון על קברו של רבי שמעון בר יוחאי, לפי שידוע שהקבר והבניין שמעליו נבנו באופן שהבית מעל הקבר אינו נחשב אהל המת (עיי' "מנחת יצחק" ליקוטי הלכות). אולם, כתבו הפוסקים, שאין לסמוך על היתר זה ועל הכהנים להימנע מהשתטחות אף על קברו של רבי שמעון בר יוחאי ("מנחת אלעזר").

דף כ"א תשבו כעין תדורו

סוכה תחת מטחי ירי

בחג הסוכות תשס"א, היתה שכונת גילה שבירושלים נתונה תחת התקפות ירי של מחבלים. המצב הבטחוני חייב את התושבים לשהות בתוך הבתים בשעות הלילה, כדי להתגונן מפני הכדורים השורקים. כמובן, כי במצב זה, אסור היה לשהות בסוכה בלילה, מאחר שאינה מוגנת מפני כדורי המרצחים.

השאלה שהתעוררה בקרב בני השכונה היתה, אם מפני כך פסולה הסוכה במשך כל שעות היום. וכל כך למה?

סוכה במקום שורץ שודדים: לכשנפתח את ה"שולחן ערוך" ניווכח כי הרמ"א פוסק לאור הכרעתו של המרדכי, כי סוכה שבעליה חושש לישון בה מאימת פורעים או שודדים העלולים להפתיעו בשנתו - פסולה לחלוטין ואף אינו יכול לאכול בסוכה, למרות שבעת האכילה אינו חושש מן הפורעים. טעם הדבר, לפי שגמרתנו מגדירה את הסוכה "תשבו - כעין תדורו". כלומר, על הסוכה להיות ראוייה למגורים כדירתו של אדם. מאחר שהסוכה אינה ראוייה לכל תשמישי הדור הנוהגים בבית, פסולה היא.

לכאורה, יש להכריע, כי בסוכות שסכנה לשהות בהן, לא ניתן לקיים מצוות סוכה כלל, גם בשעות בהן אין סכנה לשהות בהן.

סוכה בארצות הקור: ברם, עתה הבה נתוודע להלכה נוספת שכתב הרמ"א בשם ה"מרדכי" ובאמצעותה ניתן להגדיר את מהות הפסול של סוכה המסוכנת לשהייה בחלק משעות היממה.

המרדכי מלמד זכות על יהודים הדרים בארצות הקור, שאינם ישנים בסוכה בלילה, לפי שהם מצטערים בשהות בסוכה. לכאורה, לימוד זכות זה דורש הבנה; מדוע סוכות אלו אינן פסולות לחלוטין? הן לא ניתן לשהות בהן בלילה מחמת הקור! במה שונה סוכה זו מסוכה שלא ניתן לשהות בה מחמת הסכנה?

הגאון רבי זלמן נחמיה גולדברג שליט"א מבהיר את הדברים, על פי דברי ה"פרי מגדים" (הובא ב"משנה ברורה" סי' תר"מ ס"ק י"ח) באופן הבא:

הסכנה תוצאה של מיקום: סוכה שסכנה לשהות בה, אינה פסולה בכל אופן, אלא כאשר סכנתה נובעת ממיקומה ולא מארעיותה. כלומר, דווקא סוכה שסכנתה נובעת מן המיקום שבו נבנתה - פסולה, וכגון, המקום סוכה במקום פרוץ לגנבים. במקרה זה הסכנה אינה נובעת מדפנות הסוכה הדקיקות, אלא ממיקומה, שהרי היה עליו לבנותה בחצרו המוגנת, או בגג ביתו, ולפיכך פסולה היא.

זו הסיבה מחמתה סוכות שבארצות הקור אינן פסולות, כי צער הקור נובע מארעיותה של הסוכה, שמחמת המבנה העראי של הסוכה, לא ניתן לשהות בה. אולם, פסיקתם של המרדכי והרמ"א, שהמקום סוכה במקום שורץ פורעים, פסולה, מתייחסת למקום בו נבנתה הסוכה ולא לסוכה עצמה.

מעתה, סוכות גילה כשרות לקיום מצוות סוכה, שהרי כל סכנתו נבעה מכך שאינן מוקפות בקירות קבועים, ובאופן זה אין הסוכה נפסלת לחלוטין ("אלה הם מועדי", מהרה"ג ר' אליהו שלזינגר שליט"א, סימנים ל"ד-ל"ז, ועיי"ש עוד מה שהרחיב בעניין).

דף כ"א הולכי דרכים פטורין מן הסוכה ביום וחיבבין בלילה

היוצאים לטיול חייבים בסוכה?

דברי גמרתנו מהווים מקור לנידון רחב היקף בין הפוסקים לגבי הגדרת המצב בו נפטר האדם מן הסוכה בעת ששוהה מחוץ לביתו, והאם רשאי הוא להביא את עצמו למצב זה.

יש מן הפוסקים (עי' "סוכה כהלכתה" עמ' 128) הסוברים, שרשאי אדם לצאת את ביתו ולהרחיק לכת למקומות שאין בהם סוכה, גם אם מטרת היציאה היא לשם הנאה וטיול בלבד. ראייה לשיטתם הביאו מדברי רש"י בסוגייתנו (ד"ה "הולכי דרכים ביום פטורין מן הסוכה ביום"): "דכתיב בסוכות תשבו, כעין ישיבת ביתו, כשם שכל השנה אינו נמנע מלכת בדרך בסחורה". הרי לנו, שאין כל מניעה לצאת את הבית כפי שנוהגים במשך כל ימות השנה.

ההבדל בין צרכי האדם לרצונותיו: אולם הגר"מ פיינשטיין זצ"ל ("אגרות משה" ח"ג סי' צ"ג) דוחה את ראייתם וסובר, שיש לחלק בין צרכי האדם לבין רצונותיו. כאשר אדם

קדימה, ושמאל. אותו דבר. **בה** אחר זה עברו לפניכם בני המשפחה. למרות התכונן הקודני, בכל שרר מבוקה ומבולקה. הבה הגדול ביקש להציג בפניהם את חמיו וחמותו הנבוכים, ואחיו טען כי אמו חייבת להכיר את רעייתו תחילה. מפה ומשם משכו בדשי בגדיהם, מן הצד קיפצו ארבעה נינים ובתוכם עמדו עשרות נכדים קורנים מאושר. - "של מי היא?" שאל הסב והצביע על תינוקת בעגלה.

- "שלוי", הצביע אחד הבנים על גבר מזוקן. - "ושל מי הוא?" - הצביע הסב על המזוקן. - "שלמה" - הצביע המזוקן על אמו. - "ומי היא?" תמה הסב. - "היא אשתי", השיב הבן. **שמח.**

הוא שלו, אהה, והיא שלה, זאת אומרת, הבן שלה התחתן עם הבת שלך וזה הנץ של... רגע, מהתחלה.

שעות ארוכות עמלו הסב והסבתא לעשות סדר במשפחה ולבם כמעט לא עמד בעומס. איזו משפחה למופת. עשרות נכדים ונינים, חתנים וכלות. **אושר** אדיר.

למען האמת, כל סבא וסבתא יכולים לחוות חוויה זו, אם רק יקחו לעצמם אתנחתא, ירפו מטרדות היום יום ויביטו בסיפוק על צאצאיהם. הצאצאים אותם צאצאים, הילדים אותם ילדים. הנכדים אותם נכדים והנינים אותם נינים.

רק מה? נקודת המבט. הזווית. כשרואים פתאום את הכל בבת אחת, מתרגשים עד כלות. אבל בעצם, הכל קיים אצל כל אחד.

הימים הנוראים הם הזמן בו יהודי עומד בינו לבין קונו, ועושה חשבון נפש בינו לבין עצמו. זה הזמן לסקור את העבר, לבדוק את שנושע, ולתקן את העתיד.

זוהי גם הזדמנות שכדאי לנצל כדי לדאות על כנפי הדמיון עשרות שנים קדימה ולהביט לאחור על תוצאותיהן של החלטות קטנות אך משמעותיות שנקבל בזאת השנה. **למשל**, "הדרך היומית".

עומד יהודי ומקבל על עצמו להשתתף בקביעות בלימוד הדרך היומית.

החיים לא קלים. לעיתים, האושר והשמחה, החדווה והסיפוק של לימוד הדרך היומית, נבלעים בהמיית חיי היום יום. שמחים, מאושרים, אבל גם עמלים ממרצת החיים. **הציבו** רגע את עצמכם קדימה, בעוד... שלוש שנה, נניח. עתה הביטו לאחור בסיפוק אדיר על למעלה מעשרת אלפי דפי גמרא שהספקתם ללמוד במסגרת הדרך היומית!

מדעים! **למשל**, "מאורות השבת".

עומד יהודי ומקבל על עצמו ללמוד הלכות שבת במסגרת חוברת "מאורות השבת", שתצא לאור בקרוב בע"ה, בה ערוכים הלכות השבת בשפה קלה, ברורה ועלימה עבור כל בני המשפחה. **הציבו** רגע את עצמכם קדימה, בעוד... שלש שנים, נניח. עתה הביטו לאחור בסיפוק אדיר על כל הלכות שבת המעשיות והחשובות שהספקתם לרכוש במסגרת הלימוד ב"מאורות השבת".

מדעים!

"השומר שבת, הבן עם הבת, לאל ירצו כמנחה על מחבת".

יהי רצון, שזכות שמירת שבת קדש בפרטיה ובדקדוקיה, תעמוד לנו לביאת משיח צדקנו במהרה בימינו. אמן.

כתיבה וחתימה טובה.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעבודה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדרך היומית, ואנו נפרסם את בע"ה בטור זה.

כתובתנו: ת.ד. 3446 בני ברק פקס: 93-67-570-03

mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה העורף

מענה לשון

דף כח/ב

לטייל במטללתא (א)

בסוגייתנו שנויה ברייתא זו: "כל שבעת הימים אדם עושה סוכתו קבע וביתו עראי - כיצד: היו לו כלים נאים מעלן לסוכה; מצעות נאות מעלן לסוכה; אוכל ושותה ומטייל בסוכה".

בלשון ימינו משמעות "טיול" היא: הליכה (או נסיעה) למקומות שונים לשם בילוי ותענוג. לפיכך, הלומד הלכה זו (שהובאה בלשון זו בטור ובהגהת השו"ע או"ח סימן תרל"ט) עשוי לדמיין לעצמו סוכה רחבת ידים שבה ניתן לערוך טיול...

ברם, נראה שכל הליכה, וגם הליכה קצרה, יכולה להקרא "טיול" בלשון חכמים.

כמו כן, יתכן שהמשמעות הבסיסית של הפעל טיל היא: התהלך או נח בצל. הכיצד?

בארמית: הפעל "מטיילין" = קשחקין (רש"י בבא בתרא דף צ"א/ב), והשם "טולא" = צל (רש"י פסחים קיא/ב ד"ה טולא). אם כן, ניתן לומר ש"טיול" משמעו התענגות בצל, או משחק.

לפי פירוש זה, כולל "טיול" בסוכה כל פעילות של הנאה, וכפי דברי מהר"י ווייל שהובאו ב"דרכי משה" (ר"ס תרל"ט): "הרוצה לשחק [=לשחק] בקוביאיות וכדומה - ישחק בסוכה".

האם דברינו על טולא, וטיול קשורים ל"מטללתא" (=סוכה, בארמית)? - על כך בפניה הבאה.

להערות ורעיונות נוספים, ולקבלת תוספות: ת.ד. 3446 ב"ב.

דוא"ל u_frank@geronimedia.net

פנינים

דף כ"א וכמה אכילת עראי... כדטעים בר בי רב ועייל לבלה

הגמרא מחכה!

ישב רבי יצחק שולזינגר זצ"ל, רב ומו"ץ בחיפה, ולימד ברבים גמרא זו. שאלו אחד הלומדים: "האמנם בר בי רב טועם כה מעט קודם לימודו?".

הביט בו רבי יצחק בתמהון:

"מה השאלה? ודאי כך הוא הדבר! איך אפשר לאכול יותר מזה, כאשר יודעים שהגמרא הקדושה והתנאים והאמוראים הקדושים, ממתינים לי...".

נאה דרש ונאה קיים. חבריו העידו, שפעמים רבות אכל 2-3 דקות בלבד, וחזר ללימודו... ("דרכה של תורה", שני"ה).

דף כח/א ולא הניח אדם בבית המדרש ויצא

נרדם עם המגפיים והבוץ

סיפר הגרא"מ שך זצ"ל:

רבי איצלה מפוניבז' זצ"ל, מתמיד גדול היה. הוא היה יושב בבית המדרש עד שעות מאוחרות ביותר, וממש כדברי הגמרא כאן - "לא הניח אדם בבית מדרש ויצא". בהגיעו לביתו, נעול במגפיו מפני הבוץ - כדרך תושבי העיירה - היה נופל מיד על מיטה. אילו היה בידו כח לפשוט את מגפיו, היה נותר בבית המדרש ולומד עוד זמן מה... ("שימושה של תורה", רכ"א).

דף כח/א דבר גדול מעשה מרכבה דבר קטן היות אביי ורבא

אי אפשר בלא הוויות אביי ורבא

כאשר למד הגאון רבי ברוך בער ליבוביץ זצ"ל מקמניץ גמרא זו, עצר ואמר: היתכן שהויות אביי ורבא דבר קטון הם! האם אפשר לחיות

יוצא מביתו עבור צרכיו, רשאי הוא לאכול מחוץ לסוכה, אך אין לעשות כן בשעה שיוצא מביתו לשם הנאה בלבד, כגון, לטיול.

ומה בדבר הראייה מלשונו של רש"י? ובכן, כותב הגר"מ פיינשטיין זצ"ל, כי אדרבה, ניתן לדייק מדבריו להיפך, שהרי כתב רש"י: "כשם שכל השנה אינו נמנע מלכת בדרך בסחורה". מוכח, כי רק לצורך סחורה ופרנסה מותר לעשות כן.

ראייה מעניינת לדיוקו בדברי רש"י, מביא ה"אגרות משה" מדברי הגמרא (סוכה דף כ"ח/ב) האומרת, ש"מצטער פטור מן הסוכה". אם אכן גם אדם הרוצה להלך בדרכים להנאתו רשאי לעשות זאת ולאכול מחוץ לסוכה, היה על הגמרא לומר, כי לצורך הנאה מיוחדת, כגון, טיול, רשאי אדם לישון מחוץ לסוכה, ולא רק המצטער פטור מן הסוכה. הרי לנו, כי הפטור שלמדנו בגמרא מתייחס למקרים המחייבים שהיה מחוץ לסוכה בלבד [בעניין זה עיין עוד בפוסקים סיי תק"ל, ועיי בספר "הסוכה" עמ' תני"ח הערות מהגרש"י אויערבך זצ"ל שהביא ראייה נוספת לאסור לצאת לטיול שבעטיו יתבטלו המטיילים ממצוות סוכה].

אין להפטר מקיום מצווה: בעל "אגרות משה" מוסיף וכותב, כי אף אם מעיקר הדין היוצא לטיול פטור ממצוות סוכה, ודאי ראוי להמנע מכך. כמקור לכך הוא מביא את הגמרא (מנחות מא/ב) המספרת, שרב קטינא לא לבש בגד בעל ארבעה כנפות המחוייב בציצית, ופגשו מלאך ואמר לו שיש להענישו על כך. כאשר רב קטינא תמה מדוע הוא נענש, והרי מצוות ציצית אינה מחייבת ללבוש בגד של ארבע כנפות, אלא מי שחובש בגד בעל ארבע כנפות חייב לתת בו גדילים? ענהו המלאך: "בזמן דאיכא ריתחא - ענשינן", כלומר: אמנם אין חובה לנהוג כן מעיקר הדין, אך בזמן שמידת הדין שולטת מענישים אף על מצוות וחייבים שניתן להיפטר מעשייתם.

מכאן ראייה, שאין לבטל את מצוות סוכה בגין הנאה, שהרי ודאי הוא שהיתה לרב קטינא הנאה בלבישת הבגד שפטור מציצית, וחלילה לומר שנהג כן רק כדי להיפטר ממצוות ציצית ומכל מקום נענש על כך. אם כן מוכח, שאין צורכי הנאתו של האדם פוטרים אותו מקיום מצווה, אף במקום שהורו חז"ל שבאופנים מסויימים אין צורך לקיימה (עיי' שו"ת "אז נדברו" ח"י"א סי' ל"ד).

סברא מעניינת לחלק בין שני הנידונים מובאת בספר "הערות למסכת סוכה" משיעורי הגר"ש אלישיב שליט"א, שאינו דומה המקרה של רב קטינא לאדם הרוצה לצאת לטיול בימי חג הסוכות. שכן, רב קטינא לבש במשך תקופה ארוכה בגד הפטור מציצית, ומשום כך רצה המלאך להענישו, כיוון שמהתנהגותו עלה למראית עין, כאילו חפץ הוא להפקיע עצמו מן המצווה. אולם, הרוצה לצאת את ביתו לצורך הנאה, הרי אינו מפקיע עצמו ממצוות הסוכה, שכן יושב הוא בה ולן בתוכה ורק יוצא לזמן קצוב לטיול או לביקור, מעשה הנכלל בדרשת חז"ל "תשבו כעין תדורו" (כ"א), שהרי גם ביתר ימות השנה נוהגים כן. אין דומה הדבר, אלא לאדם הפוגש את חבריו ברחובה של עיר ומשוחח עמו מחוץ לסוכה, שוודאי לא יאמר עליו שנוהג הוא כמי שרוצה להפקיע עצמו ממצוות סוכה [ועיי' שדעתו אין בזה צד איסור. אולם, עיי' משי"כ בספר "הסוכה" עמ' תני"א מדברי הגרש"י אויערבך זצ"ל, עמ"ש"כ ב"יסוד ושורש העבודה" ומה שצייד שם להלכה].

דף כ"ב אין יוצאין מסוכה לסוכה

האם בית משופץ נחשב כ"חדש"?

מעשה בשני ידידים שרכשו בשותפות מגרש בו היו בנויים שני בתים, האחד השתרע על פני רוב המגרש והאחר תפס חלק קטן משטחו. בחוזה שנערך בין שני השותפים נקבע, כי האחד ישתמש בבית הקטן והשני בבית הגדול, אך בהגיע יומו של הבית הגדול להרס ולהיבנות מחדש, מתחייב השותף שהתגורר בו, לבנותו על מחצית המגרש בלבד.

קורות הבית הרקיבו: ויהי היום, קורות היסוד של הבית הגדול הרקיבו והתערערו, ובשל כך החל השותף שהתגורר בבית, לבצע בו עבודות שיפוץ יסודיות, על ידי החלפת קורות היסוד. השותף שהתגורר בבית הקטן הבחין בכך ומיהר להציג בפניו את החוזה שנחתם ביניהם, כי בהגיע היום בו יבנה הבית הגדול מחדש, יש לצמצם את שטחו בהתאם לחלקו של בעליו בקרקע.

ברם, בעל הבית הגדול טען, כי אמנם מחליף הוא את קורות היסוד, אך אינו בונה בניין חדש. אותו בית הוא, ורק יסודותיו מוחלפים... מי מהם צודק?

היו שטענו, כי ככל שהדברים מקוממים, הצדק עם בעל הבית הגדול. שהנה, בגמרתנו מובאת דעת רבי אליעזר, שבחג הסוכות כשרה אך ורק סוכה שנבנתה בתחילת החג עבור כל ימי החג. לא בנה אדם סוכה בתחילת החג - לא יבנה סוכה בחול המועד, מפני שאינו יכול לקיים בה את המצווה!

עם זאת, רבי אליעזר מודה, כי סוכה שנבנתה בערב החג וקרסה במהלך החג, ניתן לבנותה שוב מאותם עצים ולקיים בה את מצוות הסוכה בימים שנותרו.

לכאורה, הרי לנו הוכחה מוצקה, כי בית שנבנה מחדש מאותם חומרים, אינו נחשב בית חדש.

אולם, הגאון רבי נפתלי צבי יהודה ברלין זצ"ל כותב (שו"ת "משיב דבר" ח"ג סי' א'), כי אין כל ספק, שבית חדש לפנינו. הן בשעת הסרת קורות העץ הרעועות, תומכים את קירות הבית בפגיומים והוא אינו ראוי למגורים כלל ועיקר, והתקנת היסודות מחדש נחשבת בנייה מחדשת ועליו למלא אחר תנאי החוזה.

ומה בדבר ההוכחה מגמתנו?

אומר הנצי"ב, אין להשוות בין המקרים כלל. עלינו להתבונן בדרישתו של רבי אליעזר. הוא סובר, כי לא ניתן לקיים את המצווה בסוכה שנבנתה מלכתחילה עבור חלק מימי החג בלבד. לפיכך אומר רבי אליעזר, כי אם בנה אדם סוכה בערב סוכות ולפתע קרסה הסוכה, רשאי הוא לבנותה מחדש מאותם עצים ולקיים בה את המצווה, מפני שאין סוכה זו נחשבת כמי שמלכתחילה נבנתה עבור חלק מימי החג בלבד, שהרי בנאה בערב החג ואירעה תקלה ועתה הוא שב וממשיך את מצוות הסוכה.

נמצא, שגם לפי רבי אליעזר, הקמת הסוכה שקרסה נחשבת מבנה "חדש", אך עדיין אין זו הסוכה ה"חדשה" אליה התכוון. רבי אליעזר מתכוון לסוכה חדשה לגמרי, ואילו מבנה המשלים את הסוכה שנבנתה בערב חג הסוכות, אינו נחשב מהות חדשה, ולפיכך אין להתייחס אליו כסוכה שנבנתה מלכתחילה עבור חלק מימי החג בלבד.

דף כט/א ירדו גשמים

סוכות פלא נגד גשמים

רבתינו הראשונים מספרים, על סוכת פלא שגשמים אינם חודרים לתוכה: "מעשה שסיכך ה"ר שמעון, גיסו של רבינו תם, בנסרים... ועשה סוכה יפה מאד, כעין כיפה ותקוע במסמרות".

ייחודה של הסוכה היה בכך, שהיתה כגג יפה ואטום לפגעי מזג האוויר, עד שהגדירוה "סוכה יפה מאד". ברם... הגיס הגדול פסל את הסוכה (הגהות מימוני פ"ה אות ט).

לרבינו תם שיטה מיוחדת על אודות סכך הסוכה. במשנתנו נאמר, כי סכך "המעובה כמין בית, אף על פי שאין הכוכבים נראים מתוכה, כשרה". כלומר, סכך עבה עד למאד, אינו פוסל את הסוכה.

רבינו תם טען, כי המדובר בסכך שאינו אטום מפני הגשמים, אך אם אטום הוא מגשמים - פסול הסכך.

רבינו תם מבסס את טיעונו על הנאמר בגמרא, כי מותר לצאת מסוכה שהגשמים חודרים דרך סככה ומקלקלים את המאכלים שבה (כח/ב - כט/א). לכאורה, אם ניתן להתקין סכך שהגשמים אינם חודרים דרכו, מדוע לא יעשו כן וישארו בסוכה? זאת ועוד, מדוע גשמים בחג הסוכות הם סימן קללה? הרי לנו, כי על הסכך להיות חדיר לגשמים (שיטת ר"ת הובאה בתוס' לעיל ב/א ד"ה כי עביד, וביתר פירוט בהגהות מיימוניות סוכה פ"ה ה"ט, ובעוד ראשונים רבים).

בטעם הדבר יש שנקטו, כי סכך אטום דומה לבית ולא לסוכה (כך משמע בראשונים הנ"ל). ואילו ה"ט"ז כותב (סי' תרל"ה ס"ק ב'), כי מן התורה כשר סכך זה, ודברי רבינו תם הם מדרבנן. ביאור נוסף קיים, שסכך שכזה, אינו נחשב "עראי" אלא "קבעי", והרי יש צורך לעשות סוכת עראי (תוס' ב/א הנ"ל, מג"א תרכ"ז).

השולחן ערוך והרמ"א לא הביאו את שיטת רבינו תם להלכה, אך הפוסקים נקטו כי יש להחמיר כמותו (ראה לבוש, ט"ז, מג"א, בי"ח, ח"י"א ומשנ"ב סי' תרל"ה, ובספר הסוכה עמ' רפ"ט).

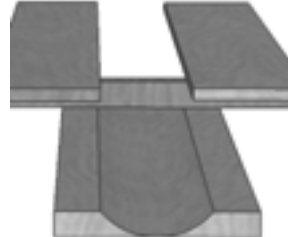
באיזור מזרח אירופה יורדים גשמים עזים באופן קבוע בתקופה זו. קיימת שמועה, כי הגר"ח מואלאז'ין זצ"ל הציע עצה מעניינת, להערים סכך רב על הסוכה, כך שלא יחדרו לתוכה גשמים, אך להותיר חור במקום בלתי שימושי, דרכו יכנסו מי גשמים...

(י"פאר עץ החיים" סי' כ"ט, ועיין ב"מועדים וזמנים" ח"י"א סי' צ"ו ובהוספות בח"ח, משי"כ בזה). ומכאן ל"סוכת אנטוורפן" המהלכת בין הטיפות.

באנטוורפן שבבלגיה הומצא סכך ייחודי. מהיכן חודר הגשם? מן הרווחים שבין הקנים המונחים זה לצד זה, לא דרך הקנה עצמו. משכך, הגו רעיון פשוט. נטלו נסרים ברוחב כשש ס"מ, והניחום זה אחר זה לאורך הסוכה, כשבין כל נסר מרווח של כ-4 ס"מ. תחת המרווח, במרחק מה, מונח נסר רחב יותר מן הרווח שבין שני הנסרים העליונים, ובו שקעקורית לכל ארכו, ומי הגשמים הזורמים אליו מן הנסרים העליונים, מובלים אחר כבוד אל מחוץ לסוכה.

הרי לנו סוכה במיטבה. רואים את הכוכבים. הסכך אינו מעובה. יש חורים שמים יכולים להכנס דרכם, אלא שבאמצעות פטנט מיוחד מובילים אותם החוצה.

רוב הפוסקים הכריעו, כי הסוכה כשרה. אך יש שאמרו כי לכתחילה אין לעשות כן, והיו שהחמירו לפסול את הסוכה (ראה ספר "הסוכה" עמוד רצ"ה, דעת הגר"ש אלישיב שליט"א, דעת הגר"ש ואזנר שליט"א ולהבחי"ח, דעת הגר"י וייס זצ"ל).

לעילוי נשמת
 הר"ר **פרץ שמואל שורף** ז"ל
 ב"ר חיים משה ז"ל
 נלב"ע ד' תשרי תשכ"ט
ת.נ.צ.ב.ה.
 הונצח ע"י חתנו ובתו **דב יצחק**
פרידברג ומשפ' שיחיו

לעילוי נשמת
 מרת **כרימה צורף** ע"ה
 בת מזלי ויחיא ז"ל נלב"ע ב' תשרי תשי"ס
ת.נ.צ.ב.ה.
 הונצחה ע"י בנה ר' **אפרים**
צורף שיחיו - שילה

רגע אחד בלעדיהם?
הורה בנישך דקות אחדות כשהוא מליט פניו בידיו, ולפתע אורו עיניו:

- **היא** הנותנת, אמר. שוו בנפשכם כי שני יהודים נתבקשו לעזור לאדם במצוקה ונענו. האחד, ראה יהודי טובע בנהר, קפץ למים והושיעו. האחר, נתבקש ליתן לעני לחם מרוח בחמאה - ועשה כן.

מי גדול ממי? ודאי הראשון שהציל חיים. אולם, אין הדבר כן. וכי מי לא היה מציל יהודי מטביעה?! היהודי השני הוא הגדול יותר, שעשה דבר שיש המסרבים לעשותו.

אף כאן כן. אנו לפי דרגתנו במיעוט השגותינו נוכל לחיות גם בלא מעשה המרכבה, אולם בלא הויות אביי ורבא אי אפשר לחיות כלל; כך שהלומדם עשה ממש דבר מינימלי והכרחי... ("דרכה של תורה", ח"ב עמ' ת').

דף כח/א כל עוף שפורח עליו מיד נשרף

קדושת המקדש

ביאר רבי יוסף ענגיל זצ"ל, בעל "אתוון דאורייתא": קדושתו היתה קדושת מקדש. והרי אמרו תוספות (ערכין ו/א) שקדושת מקדש ראשון היתה כזו, שעוף לא פרח מעליו [ולא הוצרכו ל"אמה כליל עורבין], ומכיון שכן, עוף ששגג ופרח - נשרף מיד... ("תפארת יוסף", בראשית קל"ד).

דף כח/ב סוכתו קבע וביטו ארעי

עולם הזה דומה לפרוודור

האדמו"ר הרי"א מגור זצ"ל אמר על כך: על ידי שיצא מדינת קבע לדירת עראי, ירש בליבו כי גם מה שנראה בעולם קבע, אינו אלא עראי...

זה רמזו בדברי המשנה: "סוכתו קבעי", סוכה סימן העראיות, יעשה אותה קבע בליבו, יקבע מידה זו בליבו, עדי עד יבין וידע ש"ביטו עראי", גם מה שנראה לו כבית קביעות, הכל עראי בעולם הזה...

דף כז/א ארבע עשרה סעודות חייב אדם לאכול בסוכה

בן המלך שסרח

שח האדמו"ר מסלונים זצ"ל, כי בן מלך שסרח וחבר עם חברים אויבי המלך, כאשר ירצה לשוב אל אביו, לא יוכל להוכיח נאמנותו בשלמות, על ידי שיעזוב את חבריו הרעים. רק כאשר יהפוך לב אותם אויבים לטובה ויקבלו מרותו של מלך, אזי יוכיח כי חולל מהפכה ואמון המלך חזר לטוב לכנו.

כששב אדם בתשובה ומקיים מצוות, עדיין נשאר טעם המרידה ומטיל פקפוק במעשיו, עדי עד יקח את כל הנהגותיו הגשמיות, ויהפוך אותם לכלי בעבודת ה'. זאת כאשר אוכל וישן בסוכה, כך מוכיח נאמנות מוחלטת! (תורת אברהם - סלונים)

דף כג/א נשבה רוח ועקרתה - אמר לו רבן גמליאל, עקיבא - היכן סוכתך?!

היכן סוכתך?!

רמזו רמזו כאן חז"ל, על רבי עקיבא שלא ייחס חשיבות ל"סוכה" הרומזת על חיי עולם הזה העראיים, עד שבאה רוח ועקרתה... להודיע שאין ערך לעולם הזה כלל. וטען כאן רבן גמליאל כנגדו, כי אי אפשר לשלול את העולם הזה לגמרי, שהרי טמונה בו האפשרות להתכונן לחיי עולם הבא (פירוש "הבונה").